

NAPOLA

Samvittighedsspørgsmål i historiske rammer

Af Bo Torp Pedersen

Tyskland 1942: Det nazistiske diktatur har nået sit højdepunkt. Al opposition er for længst udryddet. Det skete med forbløffende hast og uhyggelig effektivitet straks efter, at de borgerlige partier – tilskyndet af visse industrifyrster – havde foræret Adolf Hitler kanslerposten i 1933. I 1942 var diktaturet blevet hverdag, og mange børn kendte kun dette samfund. Selv Sophie Scholl og hendes søskende var i 1933 blevet medlemmer af hhv. Hitler Jugend og Bund Deutscher Mädel, men efter at Hans Scholl havde deltaget i Nürnberg rigspartidagen 1936 begyndte den proces, der førte ham, hans søskende og venner fra skepsis til aktiv modstand (Die weiße Rose), jævnfør filmen "Sophie Scholl - de sidste dage".

Berlin 1942: Filmen introducerer os for Friedrich, en stor dreng på 17 år, og hans familie. De bor i arbejderkvarteret Wedding, og filmen tegner med enkle strøg et indtagende billede af familien og hjemmet; det virker ægte – det er ikke idyl, men det er et hjem med megen kærlighed. Friedrich er begyndt at arbejde, og snart kan han få et rigtigt, dvs. et voksent job. I sin fritid bokser han, og han er god til det. Da en venlig mand kontakter ham i sportsklubben og fortæller ham om en eliteskole, ser Friedrich en lysende fremtid for sig – noget helt andet end det hårde knoklearbejde på fabrik, som hans far har, og som nu venter ham selv. Han forstår ikke faderens voldsomme modstand, og den trætte, pressede far har ikke kræfterne til at forklare sig. I nattens mulm og mørke flygter Friedrich hjemmefra, mens moderen loyalt stille følger ham med øjnene, og søger optagelse på eliteskolen ved Allenstein. Trods uregelmæssigheder kommer han ind, for skolens ledelse har ambitioner i bokse-turneringen med andre skoler og ser en vindertype i Friedrich, og Friedrich selv imponeres af de pompøse ritualer og de lovende festtaler om fremtidens globale Gauleitere.

Den skole, Friedrich bliver elev på, er en såkaldt NAPOLA, dvs. Nationalpolitische Erziehungsanstalt (dvs. egtl. NaPolA). Der menes at have været hen ved 40 af dem i Nazi-Tyskland, og de var i mange år et tabu-emne. Først for nylig stod mænd frem og fortalte om det, de havde gennemgået som elever på disse anstalter. Skuespilleren Hardy Krüger skrev den selvbiografiske roman "Junge Unrast" (2003), mens litteraturkritikeren Hellmuth Karasek skrev erindringsbogen "Auf der Flucht" (2004). Nævnes skal også to antologier, nemlig Christian Schneider, Cordelia Stillke og Bernd Leinewebers "Das Erbe der Napola - Versuch einer Generationengeschichte des Nationalsozialismus" (1996) samt Johannes Leeb's "Wir waren Hitlers Eliteschüler - Ehemalige Zöglinge der NS-Ausleseschulen brechen ihr Schweigen" (1998).

"NAPOLA – Elite für den Führer" er skrevet og instrueret af Dennis Gansel (født 1973), som har tilegnet filmen sin afdøde farfar, der var elev og for en tid også lærer på en NAPOLA. Hvad denne

personlige sammenhæng betyder for filmen vides ikke, men filmen er under alle omstændigheder en bevægende skildring af skæbner i dette jernhårde miljø. Enhver medfølelse og medmenneskelighed skulle pilles af de unge, som fik 'æren' af at gå på elite-anstalten. Målsætningen for denne dannelse af tusindårsrigets herskerklasse var "hård som Krupps stål, sej som læder, lydig som en hund". Historikeren Christian Schneider har pointeret, at KZ og NAPOLA var de to indbyrdes supplerende hovedhjørnестene i nazismens bygning. KZ-lejrene skulle udrydde u-naturen, alle dem der ikke passede ind i den nazistiske utopi, mens NAPOLA-skolerne skulle rendyrke og forædle det nye overmenneske, den sande ariske natur.

Filmen er en rystende fortælling om nazi-systemets overgreb og brutalisering af unge, som blev sat til at udføre voksne soldaters opgaver. Østfronten og andre dødbbringende frontlinjer ventede mange af dem – flere og flere efterhånden som krigslykken vendte for nazisterne. Filmen portrætterer også de såkaldt pæne mennesker, f.eks. rektor, som lod sig rive med af nazismens pomp, og som står tilbage med ligeså stor skyld som de afstumpede, brutale bisser ved siden af dem.

Filmen viser den ubehagelige sandhed bag facaden af store ord og 'ædle' idealer: Bundløst fordærv, rå og hensynsløs brutalitet. Som i "Der Untergang" ser vi her, at nazismens religiøse overbygning var et bedrag: Virkeligheden var en altomfattende nihilistisk tilintetgørelse, den direkte vej til nationens undergang. "Der Untergang" viser det gennem begivenhederne i og omkring selveste førerbunkeren; "NAPOLA" viser det bl.a. i portrættet af den lokale Gauleiter: Ved første blik en for nazismen forbilledlig, ambitiøs leder og et nobelt familiemenneske, men snart afsløret som et løgnagtigt, ondsindet og uhæderligt menneske, som tilsidesætter alle normale medmenneskelige hensyn for sin egen karrieres og selvtilfredsstillelses skyld. Hvilken storhed skulle der være i at arrangere, at nogle NAPOLA-elever skyder og dræber andre store børn, nemlig de ubevæbnede, flygtede børnesoldater fra Den røde Hær?

Drivkraften i filmens fortælling om Friedrich og Friedrichs vej gennem det nedbrydende og destruktive NAPOLA-miljø er på én gang historisk – rigt på detaljer og dybdefokuseret – og universelt etisk,

nemlig i det klassiske tema: Kan vi fastholde vore idealer og alt, det vor samvittighed tilsiger os, eller ender vi med at bøje os for et magtfuldt system, som vi ikke længere tror på? Er et menneske i stand til at følge samvittighed, almindelig menneskelig medfølelse og moralsk anstændighed i en verden, hvor magthaverne netop ønsker alt dette nedbrudt til fordel for blind følgagtighed?

I filmens univers gives der dog en modpol til alt det nedbrydende, nemlig Friedrichs venskab med Gauleiterens usædvanlige søn Albrecht, en følsom dreng, en intellektuel begavelse, faderens modsætning i ét og alt. I handlingens løb tilfører filmen dette venskab stadigt stærkere følelsesudtryk – for at konkretisere denne modpol til nihilismen og for at anskueliggøre Friedrichs bevidstgørelse og desperation i retning af det endelige valg, han til sidst må træffe.

Filmen er med andre ord endnu én af de nyere tyske film, der rejser vigtige etiske problemstillinger omkring Tysklands forfærdelige fortid - en del af Tysklands "Vergangenheitsbewältigung" - men også problemstillinger, som andre kan komme ud for.

Filmfakta

NAPOLA, Hitlers elite / NAPOLA, Elite für den Führer - Tyskland 2004 - Instr.: Dennis Gansel - Manus: Maggie Peren - Medv.: Max Riemelt, Tom Schilling, Jonas Jägermeyr, Leon A. Kersten, Thomas Drechsel, Martin Goeres, Florian Stetter, David Striesow, Joachim Bißmeier, Michael Schenk, Justus von Dohnányi, Claudia Michelsen, Julie Engelbrecht, Johannes Zirner, Alexander Held, Sissy Höfferer - 117 min. - Dansk biografpremiere 28/10, 2005 - På DVD i DK d. 30/3, 2007 - Pressebilleder/Udlejning: Midget

Links

<http://www.cinemazone.dk/review.asp?id=5339&area=2>

<http://www.philm.dk/default.asp?CallParam=visfilm&IdParam=2098>

<http://www.nytimes.com/2005/10/07/movies/the-path-to-power-in-hitlers-germany.html>

<http://www.spiritualityandpractice.com/films/reviews/view/10060>